

Millî Bayramlar

Millî bayramlar, Türk Millî Mücadele dönemi günlerinin birer yadigârlarıdır. 19 Mayıs, 23 Nisan, 30 Ağustos, 29 Ekim; bu önemli dört tarih, Türk Kurtuluş Savaşı'nın en önemli aşamalarını oluşturur. Millî Mücadele dönemini en çok özetleyen bu tarihler bir tarihin yazılışının âdeta evrelerini gösterir gibidir. Millî Mücadele dönemini en çok özetleyen bu tarihler bir tarihin yazılışının âdeta evrelerini gösterir gibidir. 19 Mayıs 1919, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkarak Türk Millî Mücadelesi'ni başlattığı gündür. Aynı tarih, Anadolu'nun kurtuluş için harekete geçmesinin de başlangıcıdır. Millet'in kurtuluşunu Anadolu'da başlatmaktan başka çare bulamayan Mustafa Kemal, Pontus Rum Cemiyetinin Karadeniz bölgesinde yaptığı saldırıları teftiş etmek üzere Samsun'a gönderilme fırsatını çok iyi değerlendirmiştir. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığında önce Havza'da halkı mücadele için örgütlemiş; oradan Amasya'ya geçerek kurtuluş çarelerinin açıklandığı Amasya Genelgesi'ni yayımlanmıştır. Bu genelge ile; Anadolu'da başlayan mücadele düzenli bir şekil almış, millî mücadele olarak adlandırılmıştı. İstanbul Hükûmet'i Mustafa Kemal'i geri getirmeye uğraşırken o, Erzurum'a geçerek Anadolu'nun bütün olarak kurtarılması gerektiğinin kararı alınan Erzurum Kongresini yapmış. Mustafa Kemal Paşa, Samsun'da Anadolu topraklarına çıktığı an, sonucu kutlu zafer olan tarihî bir görev başlamış bulunuyordu. Bundan sonra artık egemenlik yavaş yavaş Padişah'tan millete geçiyordu. Anadolu'daki millî mücadelenin cepheleri genişledikçe, millî egemenlik fikri de etkisini artıracaktı. Kurtuluştan yana olan Millî Müdafaa Cemiyetlerinin bir çatı altında toplanarak yaptığı Sivas Kongresi ile Anadolu'daki mücadele iyice şiddetlenmeye başlamıştı. Türk tarihi boyunca esarete razı olmamış bir millet kendi manevi hazinesinden güç alarak, 19 Mayıs 1919'da yeniden bağımsızlığa ve hürriyete uyanıyor bu mücadele için canını hiçe sayıyordu. "Ya istiklal ya ölüm" düsturuyla çıkılan bu yolda zafer Türk milletinin olmuştu. Mustafa Kemal bu mücadele de yola çıkarken, en çok Türk gençliğine güveniyordu. Türk gençliği ve genç fikirli Türk halkı, onu bu yolda hiç yalnız bırakmamış, güveninin haklı olduğunu göstermişti. Kurtuluştan sonraki günlerde Halkevi'nde yaptığı bir konuşmasında, 19 Mayıs 1919 gününü şu sözlerle değerlendirmişti: "Ben 1919 senesi Mayıs'ı içinde Samsun'a çıktığım gün, elimde hiçbir maddi kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk Milleti'nin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu ulusal kuvvete, bu Türk Milletine güvenerek işe başladım." Başka hiçbir yerde örneği görülmeyecek kadar millete ve Cumhuriyeti emanet edecek kadar gençliğe güvenen Mustafa Kemal Türk Kurtuluş Savaşı'nın başladığı gün olan 19 Mayıs gününü, Türk Gençliği'ne millî bayram olarak armağan etmiştir. Bu önemli gün 20 Haziran 1938 tarihinde çıkarılan 3466 sayılı bir yasayla "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kabul edilmiştir. 1920 senesi Millî Mücadele'nin en çetin yaşandığı bir yıl olmuştur. 12 Ocak 1920'de toplanan Meclis-i Mebusandan Misak-ı Millî kararları çıkmıştı. İngilizler bu milli uyanışı durdurmak amacıyla İstanbul'u işgal etmişler; padişah ise bu meclisi dağıtmıştı. 16 Mart 1920'de İstanbul'un resmen işgali karşısında Mustafa Kemal, Ankara'da yeni bir meclisin açılması gerektiği yönündeki görüşlerini mülkî ve askerî makamlara gönderir. Cumhuriyetin habercisi olan Meclis 23 Nisan 1920'de açılır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açıldığı gün olan 23 Nisan 1920 gününün akşamı, Atatürk bazı arkadaşlarıyla bir araya gelmiş sohbet ediyordu. Yunus Nadi, Ruşen Eşref, Hacı Feyzullah Efendi ve sonradan Muallimler Birliği Reisi olan Mazhar Müfit Bey'in de hazır bulunduğu bu sohbette, "Paşam! Bugün Büyük Millet Meclisini açtık. Bunu bütün milletimize ve İtilaf Devletleri'ne ilan ettik. Fakat bugünün adı ne olsun?" diye soran arkadaşlarına Atatürk'ün cevabı şöyleydi: "Efendiler! Osmanlı İmparatorluğu, 600 yıl bu milletin kaderine hâkim olmuştur. Bugün Osmanlı İmparatorluğu kısmen dağılmış olmasına rağmen İstanbul'da bir hükûmeti mevcuttur. Osmanlı İmparatorluğu'nun yanında, bugün bizim açtığımız meclis çocuk kalır. Onun için, bugünün adına Çocuk Bayramı diyelim. Bu çocuk büyüsün, kendi zaferini kendisi ilan etsin." Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının tarihi, 1921 yılından itibaren

“Ulusal Egemenlik” bayramı olarak kutlanmış, “Çocuk Bayramı” ifadesinin, Himaye-i Etfal Cemiyetinin (Çocuk Esirgeme Kurumu) kendi teşkilatına yayımladığı bir genelge ile ortaya çıkmış ve uygulamaya konulmuştur. 23 Nisan haftasının “Çocuk Bayramı” olarak kutlanmasına bundan sonra başlanmıştır. “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı”nın ilk kutlamalarına, Atatürk de Pera Palas’ta verilen bir baloya gelerek katılmıştır. 27 Mayıs 1935’te verilen bir önergeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Hakkında Kanun” adıyla yasalaştırmış; bu yasayla, 23 Nisan günü de, “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” olarak yasal bir hâle getirilmiştir. Yunan ordusu ağır bir yenilgiye uğratıldıktan sonra Mondros Antlaşması neticesi Ankara Hükûmeti Lozan’a barış görüşmeleri için çağrılmıştı. Bu, işgal kuvvetlerinin Ankara Hükûmetini tanınması anlamına geliyordu. 30 Ağustos Zaferi, varlığına kastedilen büyük Türk Milletinin yeniden hayata dönüşünü sağlayan ve yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin temelini atılmasına imkân veren bir zaferdir. Düşman ordusu 30 Ağustos günü Dumlupınar’da yok edilmiş bu tarihten bir gün sonra İsmet Paşa bu zafere “Başkumandan Meydan Muharebesi” adını koymuştur. 30 Ağustos günü ilk kez zaferden bir yıl sonra Afyon’da Mustafa Kemal’in katılımıyla savaşın yapıldığı yerde kutlanmıştır. Atatürk, 30 Ağustos Başkumandan Zaferi’nden “30 Ağustos Muharebesi, Türk Tarihi’nin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk Milleti’nin burada gerçekleştirdiği zafer kadar kesin sonuçlu ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, cihan tarihine yeni akım vermekte kesin etkili bir meydan muharebesi hatırlamıyorum.” diye bahsederek bu zaferin millî tarihimiz için ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. 30 Ağustos’un millî bayram olarak kutlanması ile ilgili kanun Müdafaa-i Milliye Vekâleti tarafından hazırlanmıştır. 3 Şubat 1926’da Zafer Bayramı Kanunu ile kabul edilmiştir. Saltanatın kaldırılması ve Lozan Barış Antlaşması’nın imzalanmasıyla Millî Mücadele dönemi kapanmış oluyordu. Artık yeni kurulan Türkiye Devleti’nin siyasi yapısının nasıl olacağı konusu düşünülüyordu. Millî Mücadele döneminde millî iradenin her şeyin üstünde olması, yeni kurulacak olan devletin siyasi yapısının nasıl olacağını göstermişti. Egemenliğin kişi iradesinden alınıp millet iradesine verileceği Millet Meclisinin açılması ile de kendini göstermişti. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Büyük Zafer’in kazanılmasından sonra, saltanat kaldırılarak, hâkimiyet-i milliyenin gerçekleşmesinin kesinleştiği 1 Kasım 1922 günü ve gecesinin, “Hâkimiyet Bayramı” olarak kabul eden bir yasa çıkarmıştı. Millet hakimiyeti aslında cumhuriyet demektir. 28 Ekim 1923 gecesini Atatürk, İsmet Paşa ile birlikte bir kanun tasarısı hazırlayarak, tasarımı ertesi gün TBMM’ye sunmuştu. Uzun görüşmelerden ve tartışmalardan sonra, yapılan oylamayla “Türkiye Devleti’nin hükûmet şekli cumhuriyet” olarak kabul edildi Aynı gün Mustafa Kemal, oy birliği ile Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk cumhurbaşkanı seçildi. Cumhurbaşkanı seçiminden sonra, cumhuriyetin ilanı, 101 pare top atışıyla kutlandı. 29 Ekim günü, Cumhuriyetin ilanından yaklaşık altı ay kadar sonra, 19 Nisan 1924’te çıkarılan 628 sayılı yasayla ulusal bayram olarak kabul edildi. Cumhuriyet Bayramı, Cumhuriyet’in 10. kutlamalarında özel programlarla kutlandı. Atatürk, 10. yıl Kutlamalarına bizzat katılmış ve “10. Yıl Nutku” olarak bilinen konuşmasını yaparak “Ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne Mutlu Türküm Diyene” sözleriyle Türk Milletinin bayramını kutlamıştır.

Dilber ŞAHİNCİ

KAYNAKÇA

ATSIZ, Nihâl, “Millî Bayram”, **Ötüken Dergisi**, Sayı 29, 28 Mayıs 1966.

BOLAT, Bengül Salman, **Millî Bayram Olgusu ve Türkiye’de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2007.

GİRİTLİ, İsmet, “Atatürk ve Cumhuriyet”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XI, S 33, Kasım 1995.

GİRİTLİ, İsmet, “Ulusal Egemenlik ve Atatürk”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XII, S 34, Mart 1996.

ÖZSELÇUK, Nusret, “30 Ağustos Zaferi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C III, S 9, Temmuz 1987.

TANFER, M. Vehbi, “Atatürk’ün Türk Milletine Armağan Ettiği Millî Bayramlar”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XIII, S 39, Kasım 1997.

13/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/milli-bayramlar/?pdf=3484> adresinden erişilmiştir